

Oredništvo in uprava:
Ljubljana,
Selenburgova ulica št. 6/II.

DELAVEC

Izhaja vsak četrtak.

Stane posamezna številka 1 Din,
mesečno Din 3.—, celoletno
25 Din. — Za člane izved
po 60 para.

Oglasi po dogovoru.

Dopisi morajo biti frankirani
in podpisani, ter opremljeni
s štamp. dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo.
Reklamacije so poštne
proste.

Glasilo Strokovne komisije za Slovenijo. (Pokrajinski odbor GDSJ.)

Položaj na Jesenicah.

Koncem maja je vložilo Osred. društvo kovinarjev spomenico K. I. D. na Jesenicah, v kateri so v glavnem zapadene zahteve po 40odstotnemu povišanju plač, po ureditvi delavskih stanovanj in nekaterih higienskih naprav.

G. generalni ravnatelj družbe je bil medtem več tednov odsoten, dočim so drugi faktorji pri vodstvu K. I. D. stali na absolutno odklonilnem stališču napram spomenici. Položaj se je z vsakim dnevom poostrel in pričakovati je bilo, da prenapet lok počí.

Pred nekaj dnevi se je pa g. gen. ravnatelj vrnil in O. D. K. je potom Inspekcije dela ponovno interveniralo. Tako je prišlo dne 12. t. m. do razprave, na kateri se je o teh stvareh razpravljalo.

G. gen. ravnatelj je k delavskim zahtevam pripomnil, da je radi gospodarske nesigurnosti podjetje vsak dan v nevarnosti, da bo moralo omejiti svoj obrat tako, kakor so to storili nekateri obrati (Westen Celje, topilnica v Litiji, cinkarna v Celju, tov. brav. robe v Kaniku itd.).

V svojem govoru je g. gen. ravnatelj navajal, da inozemska konkurenca, ki se poslužuje tkzv. dumping sistema vedno bolj ogroža domačo industrijo in obrt. Češka industrija prodaja svoje izdelke na domačem trgu precej drago, kar ji omogoča visoka varstvena carina, ki je upeljana v češko-slovaški republikli. Ker ji pa domači trg daje mnogo naročil in mnogo zaslužka, ji je pa mogoče na zunanji trg vreči čim cenejšo robo. Češki industrijalci si hočejo na ta način zavajati tuje trge, zlasti pa našega in te žrtve, ki jih sedaj nosijo, bi se jim kasneje bogato izplačale, ko bi domačo industrijo že spodrinili.

Nasproti temu — je rekel — pa naša država domače industrije ne štíti dovoljno, zato bo vsa ta industrija prej ali slej podlegla. Dalje je navajal, da ima v tovarnah K. I. D. za današnja produkcijo mnogo preveč delavcev, tako da je delovna moč komaj polovico izrabljena.

Rekel je, da se je on vsa pretekla tri leta trudil, da bi delavcev ne odpuščal, ker je imel vedno upanje, da se bodo razmere uredile, in da bo kasneje še vse te delavce potreboval.

Sedaj pa pravi, da bo skoro prisiljen to upanje opustiti in vidi le še en izhod iz cele situacije: Da bi svoje izdelke v toliko pocenil, da bo zdržal zunanjo konkurenco je mogoče le, če zakuri še eno peč in na ta način prideli one delavce, ki so sedaj pri zaslih delih k produktivnemu delu. Na ta način meni, da bi se izdelki pomnožili in zato tudi pocenili. Če se pa ta korak ne posreči, bo pa moral — rad ali nerad — razbremeniti obrat s tem, da bodo odpuščeni vsi oni delavci, ki niso najnujnejše potrebni. Zato prosí zastopnike organizacije, da naj delavstvu to sporoče popolnoma objektivno, in naj vplivajo nanj, da bo tudi delavstvo pomagalo izvršiti ta korak, ki bo tudi delavstvu v prid.

Na ta izvajanja je odgovoril s. Svetek kot zastopnik Strokovne komisije sledeče: Priznati moram, da je vodstvo K. I. D. v primeri z drugimi podjetji napram delavstvu dosedaj še precej koncilijantno postopalo. Povdariti pa moram, da je tudi delavstvo dokazalo, da se zaveda težkoče industrije, ker je stavilo tako skromne zahteve, o katerih se je sam g. gen. ravnatelj izrazil, da v primeri z nastalo draginjjo niso pretirane. Vprašam pa g. gen. ravnatelja, kako naj dopovemo delavcem, da bodo morali v bodoče več delati, dobili pa ne bodo povišanja plače, čeravno se je draginja od zadnjega mezdne gibanja znatno zvišala. Tudi delavci lahko razumejo, da je tovarni težko, če cene železu padajo, vendar vidijo pri tem, da cene življenjskim potrebam rastejo, in delavstvo nima najmanjšega vpliva na državo, da bi vplivala na cene živil.

Načrt g. gen. ravnatelja, da bi z večjo produkcijo napravil svoj obrat zmožnega konkurence je gotovo dober, vendar mora biti načrt vsestransko podprt. Gotovo pa bo to stremljenje od strani delavstva šele takrat razumevano, če tudi delavstvo dobi garancijo, da tudi podjetje vpoštevata težek položaj delavstva. Zato predlagam, da podjetje delavskim zahtevam ugodí. Če pravi g. gen. ravnatelj, da za julij še ne more definitivno povečati plače, ker pravi, da bi potem, če se akcija za povečano produkcijo ne posreči, bi moral potem plače zopet zniževati, kar bi pa povzročilo še večjo nevoljo. Če smo prisiljeni to mnenje g. gen. ravnatelja vpoštevati, potem predlagam, naj se plača za julij poviša v obliki enkratnega nabavnega prispevka, za avgust naj se pa razpišejo pogajanja, kjer naj se plače definitivno uredi z drugimi točkami v spomenici.

G. gen. ravnatelj je na ta predlog izjavil, da je zanj ta predlog sicer simpatičen, vendar nanj ne more pristati do tedaj, da bo imel upravni svet družbe (v enem tednu) sejo, kjer je pripravljen ta predlog zagovarjati. Po njegovem bi se povišalo za julij provizorično in sicer v znesku 20% zahteve. Okoli 20. avgusta bi se pa vršila nova razprava, kjer bi se plače definitivno zvišale, pa eventualno še za več kot za julij, če se izkaže akcija s pomnoženo produkcijo kot dobra. Vse to je pa pripravljen zagovarjati le tedaj, če dobi od strani organizacije garancijo, da mu bo šlo delavstvo pri povišanju produkcije na roko.

Zastopniki delavstva so izjavili, da bodo ta načrt predložili delavstvu v odobritev, in če ga delavstvo odobri, bodo to ravnateljstvu takoj sporočili.

V nedeljo 22. t. m. bo centrala kovinarjev sklicala zbor vseh zaupnikov iz Save, Javornika in Dobrave, kjer bodo zastopniki centrale izčrpno pojasnili položaj in stanje cele stvari.

Nato se bo pa izvršilo splošno tajno glasovanje članstva o predlogu, ki ga bo izdelal zbor zaupnikov v sporazumu s centralo.

venijo. Strokovna komisija bo sklepala o njej na prihodnji plenarni seji.

Poslana resolucija vsebuje pred vsem dva važna predloga. Predlog, naj se osnujejo skupne, mednarodno nepredeljene strokovne organizacije, ki naj sklepajo o svoji mednarodni orientaciji na prvem skupnem kongresu. Dalje predlog, naj se sestavi takoj odbor, ki naj skuša izgladiti zapreke za ujed-

njenje v osebni diskusiji. Za ta odbor je Zveza svoje zastopnike takoj imenovala. Njeni zastopniki so ss. M. Zorga, L. Kordič in Albert Hlebec.

O teh dveh predlogih bo imela izreči svoje končno mnenje v to poklicana statutarna instances. (Vse ostale točke poslane spomenice ne morejo biti predmet spora med nami. Za to bi bila le zamuda časa, ako bi se z njimi pečali.) Za sedaj jih dajemo v javno diskusijo in bomo povedali o njih svoje zasebno mnenje.

Glede prve točke smo že v več člankih povedali, da želimo organizacijske enotnosti, in da smo mnenja, da so dani predpogoji za njo tako v sedanjem svetovnem položaju, kakor v položaju, v katerem se nahaja delavstvo v naši državi. Ta položaj natanko določa našo praktično taktiko, ki je dejansko na obeh straneh ena in ista. Vendar smo mnenja, da se mora izvesti edinstvo od zgoraj navzdol.

Drugače se bojimo, da zidamo stavbe, ki se bodo jutri podrle.

V baje ujedinjenih sindikatih bi se začela notranja borba za zmago ene ali druge internacionalne orientacije, ki bi nasprotja le poostrila.

Nihče nam ne more zameriti, ako smo tozadevno previdni in nezaupljivi. Vsak poskus, ki smo ga v to smer dosedaj napravili, nam je prinesel le razočaranje.

Trudili smo se n. pr. pošteno, da bi pospeševali v naših kulturnih organizacijah skupne nastope in zavest skupnosti. A videli smo, da se formirajo proti nam povsod, kjer prožamo roko za skupnost bojne formacije, nastopajoče kot da bi obstojale iz sovražnikov in ne iz sodelavcev in sodrugov.

In če prištejemo k tem izkušnjam še pisanje neodvisnega tiska, ki često z brezobzirnim cinizmom priznava, da je ujedinjevanje le izigravanje in nadaljevanje sumničnej in nelojalne borbe na drugih postojankah, — potem nam ne more nihče zameriti, da smo glede organizacijske skupnosti previdni in da zahtevamo predvsem dokazov lojalnosti.

Toda naj si je pri vseh teh ujedinjevalnih predlogih tudi mnogo neiskrenosti, — v množicah je želja za iskreno zblizanje in sodelovanje.

Včasí se nam zdi, da čujemo tudi iz vrst voditeljev neodvisnih organizacij besedo, ki zveni iskreno in ki se izreka za pravo pot pri ujedinevalni akciji.

Tako čitamo v »Organizovanem Radniku« tozadevno navadno lepe članke, iz katerih odseva volja, ki se je ne sme prezirati.

(Primerjaj članek »Jedna lepa pobeda ideje jedinstvenog fronta« v 54. številki.)

Tudi od plenuma zveze neodvisnih organizacij nam poslani predlogi kažejo resnejšo voljo, da se ta problem povoljno reši, kakor smo jo doslej opažali.

Vkljub vsemu temu se s predlogom, naj naše organizacije na brzo roko stapljamó in naj se začnemo za mednarodno orientacijo šele potem boriti, ne strinjamo. To bi nas vrglo nazaj tja, kjer smo bili pred tremi leti. Notranji boji bi organizacijam hujše škodili, kakor sedanje stanje.

Treba je ustvariti predvsem ozračje zaupanja.

Zato odklanjamo prvi predlog, ki se nam je poslal. Tem odkriteje pa pozdravljamo drugi predlog, ki pomenja pravo pot in utegne roditi dobre uspehe.

Pred popolnim ujedinjenjem mora priti doba, ki bo zblíževala duhove in

dokazala, da je mogoče medsebojno priznanje in paralelna akcija obeh organizacijskih skupin.

Temu namenu bi odbor, ki ga Zveza, neodv. organizacij predlaga, dobro služil. Dela bi imel tak odbor dovolj. Ne gre tu samo za medsebojne diskusije.

Gre za to, da se zlasti v mezdnih gibanjih zavrne in onemogoči postopanje, ki ga ne moremo imenovati drugače kot zločin.

Kjerkoli stopa proletariat dandanes razcepjen v boj s kapitalom, — so na delu zločinci, ki upajo doseči uspehov za svoje frakcije s tem, da namenoma gurajo proletariat v boje v slabih postojankah, upajoč, da bodo razbili udarci reakcije konkurenčno organizacijo.

Ti zločinci uporabljajo za svoje delo vse razdiralne síle, ki so v masah, rušijo disciplino, licitirajo brezumno z obljubami, — dokler se vse skupaj ne razbije ob železnih zakonih ekonomske nujnosti. Kadar pa se to zgodi, gre tok vedno na skrajno desno, v najhujšo reakcijo. Tako postopanje brani interese skrajne reakcije, skrajne desne, koji delavci v medsebojnem boju zaslepljeni služimo.

Očita se nam, da govorimo samo besede, in da pravega dela za zedinjenje nočemo. Zelo po krivici. Včasih pride tisti, ki počasi vozi, prej do cilja nego tisti, ki vozi tako naglo, da polomi kolesa. Odbor naj se ustanovi — in če ne bo napravil ničesar drugega, kakor, da bo s skupno silo onemogočil rovarjenje zločincev, o kojih zgoraj govorimo, — bo storil koristno delo, ob enem pa bo dokazal, da vsaj odbor ne spada med te zločince, kar bo prva stopnja na potu do ujedinjenja.

Dalje se nam zdi, da je za medsebojno zaupanje važno, da nemo s poskusi, da bi se razširjali na račun organizacij, s katerimi se hočemo tako v celoti združiti. Tu se naj pokaže iskrenost, pokažejo naj se dejanja.

Ali se vam ne zdi, da bi mogli člani, ki so z delom za ujedinjenje poverjeni, temu delu vse drugače in vse bolje služiti, kakor delata to v Mariboru ss. M. Zorga in Krndelj.

V odboru za ujedinjenje bomo še jasneje videli, kdo je zmožen iskrenega dejanja v pravcu, ki ga naša doba zahteva, zato priporočamo, da bi do tega odbora prišlo. Povemo pa že vnaprej: mi hodimo po dobro zgrajenih mostovih. Zato naj nihče ne upa in naj se nihče ne boji, da se nam bodo zmajala tla pod nogami.

Napad na osemurni delavnik.

Ljubljanski kleparji so vložili dne 9. junija spomenico za povišanje plač v toliko, v kolikor se je zvišala draginja od 1. avgusta lanskega leta, ko je bila sklenjena zadnja kolektivna pogodba.

Pri mezdni razpravi, katero so mojstri zavlačevali do zadnjega dne pred potekom pogodbe, so ponudili povišek samo 1 do 1.25 Din na uro. Da ne morejo povišati v večji meri, so utemeljevali s tem, ker se v Ljubljani gradi samo sedem stavb, ter imajo zaradi pomanjkanja dela močno medsebojno konkurenco.

Ker se navzoči zaupniki s tem povišanjem niso zadovoljili, so se pogajanja po dveurni debati prekinila.

Pri razhodu pa so mojstri smeje zahtevali deseturni delavnik, katerega so zaupniki gladko odklonili ter izjavili, da o podaljšanju ne more biti niti govora.

Za edinstvo strokovnih organizacij.

Zveza neodvisnih strokovnih organizacij za Slovenijo je sklepala na svoji seji z dne 24. junija 1923 o vprašanju enotnih strokovnih organizacij in se je izrekla v obširni spomenici za edinstvo strokovnega pokreta. To resolucijo je poslala tudi Strokovni komisiji za Slo-

živajo stranko, naj se izreče za odpravo monarhije. Na drugi strani so resolucije, ki zahtevajo, da naj Delavska stranka, ki je še le v razvoju, pusti kralja zaenkrat v miru.

Pouk in razvedrilo.

* **Država z delavsko vlado.** Kolike vrednosti je delavska vlada za proletarijat, dokazujejo dejstva, ki jih bomo navedli v tem odstavku o državi Queensland v Avstraliji. — Upravo te države vodi delavstvo samo. Dočim je v ostalih peterih državah Avstralije nad 50.000 brezposelnih, jih je v Queenslandu le 1900. Kljub temu, da je število brezposelnih tako majhno, ima vendar zakon o zavarovanju brezposelnih. Na temelju tega zakona plačuje država brezposelnim brezposelno podporo. Druge »napredne« države takega zakona, ki je poleg tega zelo popolen, še dolgo ne bodo imele. — Cene življenjskih potrebščin so nižje, a delavske mezde višje, kakor v vseh drugih državah. Na eni strani so cene življenjskih potrebščin narastle od predvojnega časa za 43 odstotkov, a delavske mezde so na drugi strani narastle za 46—116 odstotkov. S tem je menda dokazano, da so delavci v Queenslandu plačani od delavcev vsega sveta najboljše. Toda ne samo to. Tudi obleka, hrana, obutev, stanovanja, krajši delavni čas in mnogo boljše socialne razmere, vse to se razlikuje od razmer in stanja delavstva celega sveta. — Queensland je delavska država. Gospodarskih, finančnih in drugih boleznih ta država ni poznala ne pred in ne med vojno, in jih ne pozna tudi danes. — Mnogo žrtev avstralskega delavstva je rodilo to napredno državo, ki naj bo vzgled proletariatu vsega sveta. Tudi mi si delavske vlade ne bomo priborili brez truda ter gmotnih in moralnih žrtev.

* **Pravljica o Etni.** Časnikarski poročevalci javljajo iz Sicilije, da ondotni kmetje verjamejo, da je bruhanje lave iz ognjenika Etna osveta velikanih, ki so nekoč živeli tamkaj. Njihova pravljica se glasi: Nekako pred tisoč leti so prišli angelji z nebes v Sicilijo in se poženili s sicilskimi dekletji. (Torej so angelji moškega spola!) Dekleta so potem rodile velikane, ki so bili dolgi 30 do 35 čevljev. Ti velikani so hitro zavladali nad drugimi ljudmi in jih stiskali ter izkoriščali kot pravi tirani. Ljudje pa niso dolgo prenašali sužnjosti; uprli so se in v vojni premagali velikane, katere so potem z božjo pomočjo pregnali na majhen otok v bližini Sicilije. Otok je bil tam, kjer je ognjenik Etna. — Velikani so se trudili več let, da bi zopet zavladali, pa ni šlo. Na otoku se jim je godilo zelo slabo; jedli so travo in listje. Ko so vse požrli, tako da je ostala gola zemlja, so klical Sicilijance, naj jih pušče nazaj. Ker se pa Sicilijanci niso zmenili za klic, so velikani v veliki jezi izrekli prokletstvo nad prvimi. Rekli so, da jih bodo 10.000 let mučili z ognjem, dimom in pepelom. Nato se je tresla zemlja, iz otoka je švignil plamen in velikani so se pogrezali v ognjenem žrelu. Takoj nato je začelo bruhati goreče kamenje iz otoka, ki se je kmalu spremenilo v goro in se strnil z bregom Sicilije. — Sicilski kmetje in pastirji verujejo v to pravljico. Znanje še ni prodrlo med to babjevrno ljudstvo, in ker si drugače ne morejo razlagati delovanje vulkanov in izvora raztopljenave lave, se naslanjajo na to pravljico. Dokler ljudje ne spoznajo resnice, morajo verjeti laži.

* **Znanost utegne podaljšati življenje za deset let.** Povprečna dolgotrajnost življenja ni povsod enaka. Zavarovalne družbe morajo v svrhu svojih poslov voditi natančen račun o tem, koliko let se sme pričakovati, da bo kdo živel. — Povprečnost človeškega življenja se naslanja na natančne statistike, iz katerih se izračunajo lestvice o pričakovani dolgotrajnosti zavarovančevega življenja. — Povprečno najdaljše živijo ženske v Novi Zelandiji. Tam izkazujejo statistike, da se od vsake novorojenke sme pričakovati, da bo živele povprečno 61 let in skoraj deset mesecev. Najmanjša dolgotrajnost življenja pa prevladuje v Indiji, kjer se od vsakega novorojenčka moškega spola sme pričakovati, da bo povprečno živel 22 let in nekaj nad sedem mesecev. To nizko razmerje seveda ne pomenja, da v Indiji ni starih ljudi,

temveč pripisovati je večinoma visokemu številu otrok, ki pomirajo v rani mladosti. — V Združenih državah znaša povprečna dolgotrajnost življenja pri moških 54 let. — Da je to razmerje tako različno po svetu, je posledica socialnih in gospodarskih razmer, obstoječih v raznih deželah. — Tekom zadnjega stoletja se je povprečna življenjska doba podaljšala v vseh civiliziranih državah na svetu, kar je najboljši dokaz, da se je gmotno stanje širokih mas ljudstva zboljšalo. Na Angleškem se je tekem zadnjih sedmih desetletij dolgotrajnost človeškega življenja podaljšala za dvanajst let in pol. Na Švedskem, kjer imajo tozadevno na razpolago najboljše zgodovinske podatke na kontinentu, znaša povprečno tekem zadnjih osemdesetih let nič manj kot štirinajst in četrt leta. V Združenih državah se je povprečna dolgotrajnost življenja podaljšala za 15 let. —

Po navedbi dr. Dublina, statističarja velike zavarovalne družbe v Ameriki, je v času, ko so na Angleškem prvič sestavili lestvice o pričakovani dolgotrajnosti človeškega življenja, le 29,5 odstotkov izmed moških in 32,4 odstotkov izmed žensk dosegalo starost 95 let, dočim po zadnji lestvi 43,5 odstotkov izmed moških in 51,2 odstotkov izmed žensk dosegalo to starost. V Novi Zelandiji, kjer ljudje živijo povprečno najdlje, je dosegalo tekem let 1906—1910 izmed moških 55,9 odstotkov to starost in izmed žensk kar 60,5 odstotkov. — V Združenih državah — kakor rečeno — se sme od vsakega novorojenčka pričakovati, da bo živel povprečno 55 let. To razmerje bi se prav lahko povišalo na 65 let. Umrljivost v dobi rojstva do petega leta starosti bi se lahko znižala na približno dve tretjini, umrljivost od petega do desetega leta za dve tretjini, od 10. do 60. leta za polovico in od 60. do 70. leta za polovico oziroma manj do ničle. — Petnajst odstotkov vseh ljudi, ki pomro tekem leta dni, so otroci v prvem letu starosti. Ta precejšnja umrljivost dojenčkov vpliva znatno na povprečno dolgotrajnost življenja vsega prebivalstva. Umiranje otrok pa se da razmeroma lahko preprečiti. — Kar se tiče n. pr. umrljivosti med triletnimi otroci, je dve tretjini smrti pripisati nalezljivim boleznim: legarju, driski, osepnicam, škrlatici, oslovskemu kašlju, difteriji, tuberkulozi itd. Kdo bi pa zanikal, da se vse te bolezni dajo preprečiti, ako le to hočemo? — Da se umrljivost v dobi od 10. do 60. leta zniža na polovico, je treba le, da znižamo umrljivost, obstoječo sedaj v Zelandiji, za dvajset odstotkov. Izkušnje najboljših zavarovalnih družb dokazujejo, da je to mogoče doseči. — Dr. Dublin pripisuje previsoko umrljivost nezgodam na delu in vplivu nekaterih poklicev na zdravje. On trdi, da smo pravzaprav še le komaj začeli borbo proti smrtonosnim vplivom nekaterih poklicev. Posledice strupenih plinov, kvarnih prahov, stik s strupenimi snovmi, delavni čas, vse to pospešuje umrljivost. Vsa umrljivost se daje preprečiti v velikem obsegu.

* **Pes, ki čita misli.** Ze nekaj let sem občuduje svet živali, ki se odlikujejo z zmožnostmi, prihranjenimi navidez samo človeku. Najprej so nas presenetili z računajočimi konji, na to je prišel pes »Don«, ki zna govoriti — seveda le v nemščini — in naposled je predstavil gospod Demetrij Ancillotti v San Rossoru otrokom laške kraljevske dvojice kužka, ki ugiblje misli. Predstava se je vršila na tenišču, kjer navadno igrajo kraljevski otroci; razen njih samih ji je prisostvovala še kraljica Jelena, njena sestra kraljčina Natalija Črnogorska in dvoje vzgojiteljic. Umni cucek, ki je zaval visoko gospodo, se imenuje Ras ter je sin in dedič drugega brihtnega psa z imenom Pilu, ki ga je nedavno povezoval tovorni voz. Ko je Ancillotti pojasnil kraljici, kako dresira pse, se je začela predstava. Ras je pokazal najprej svoje mojstrstvo v vseh štirih vrstah računanja; nato ga je vprašala princesa Jolanda, koliko let je njej in njenemu bratcu Humbertu in res je pokazal štirinogi prerok na aparatu z desetimi številkami s čudovito natančnostjo starost otrok v letih, mesecih in dneh. Samo enkrat se je zmotil umni Ras; moral bi bil povedati šestdeset neke hiše, pa je »rekel« štirideset mesto trideset. Ko pa so ga opozorili na njegovo zmoto, jo je na-

glo popravil ter izjavil z odkritosrčnim obžalovanjem, da je povedal za deset preveč.

* **Ali je glasba brezspolna?** Ali je glasba brezspolna? To je vprašanje — ali se da upodobiti glasbo z žensko ali možko podobo, ali pa je glasba umetnost, ki mora spajati oba elementa? — Albin Polasek misli, da je glasba brezspolna umetnost, zato je v svojem kipu, ki ga bodo postavili v Chicagu spojil možke in ženske lastnosti. Pred šestimi leti mu je bilo naročeno, naj napravi kip. In odtlej je izdeloval ogromno prispodobno glasbenega duha. On pravi, da bi bilo treba dati popolnoma možkemu kipu ženski nadih a popolnoma ženskem kipu pa možki nadih. Tako je v kipu, ki ga je naredil iz glin, združil možko moč in žensko lepoto. Ta kip naj predstavlja silo in poezijo glasbenega duha. — Kip je šestnajst čevljev visok brez podlage. Ta pa je pet čevljev visoka. Dvajset čevljev za njim pa je ozadje dolgo štirideset čevljev in okrašeno z raznimi glasbenimi reliefi. Na sredi pa bo portret Teodora Thomasa. Kip bo iz bron, vse drugo bo iz granita. To umetniško delo bodo odkrili še letos v zgodnji jeseni. Kakor pravijo je to eno najznamenitejših del v Ameriki. Kipar je slovenskega pokolenja.

Razno.

— **Vtisi s potovanja.** Nek ameriški časnikar, ki je prepotoval domala vso Evropo, je na povratku v Ameriko izjavil sledeče: Vrnil sem se z dveletnega potovanja po tujem v vtisu obupnosti in otožnosti. V osrednji Evropi ter po britskih otokih vladata lakota in beračija, kar povzročata vladajoči sloj, ki izkorišča nevedno ljudstvo. Po Nemčiji in Avstriji je vse zaposleno, toda v deželah so take razmere, da ni mogoče vzdrževati. — Vlade so brez moči. Nikakega ukrepa ni, prizadevanja ni za rekonstrukcijo, čeprav je delavstvo še prilično agilno v svojem gibanju in ima začrtano pot. Vsi cilji delavstva so: nazaj v normalnost! Demokracije je manj kot jo je bilo leta 1914. Svetovna vojna je podvojila število milijonarjev, početvorila pa vrste, v kateri berači čakajo na kosček kruha. — Sedanji sistem zapravljanja in koristolovstva se je docela razpasel, toda živeti ne bo mogel več dolgo. Obrt in trgovina morata priti v roke ljudstvu. — Blago se mora izdelovati za potrebo, ne pa za profit. V tovarni, rudniku in vsaki delavnici mora zavladati demokracija. — Za kmeta sta potrebna organizacija in zadružništvo, ne samo za nakupovanje (in prodajanje, temveč tudi za uničenje parasitnih posredovalcev. Važno je, da denar zopet pridobi vrednost in ljudstvo kredite. Pravica izdajanja in denarja in vse odgovornosti morajo biti povrnjene vladi. Tako mora imeti vlada tudi kontrolo nad krediti Manipulacija z denarjem in krediti po bankah, kar nese bankirjem ogromen profit in je ob enem velik zadržek za povoljni razvitik industrije, ne smeta biti več dovoljena. — Denarni spekulacije držijo ljudstvo vsega sveta za vrat in ga dušijo. Evropa danes njim plačuje večji davek, kakor je njena vrednost. — Plačani davek denarnih spekulantov pa sta pot in kri, ki ju prešajo iz sestradanih in raztrganih delavcev. Tako ne more več trajati dolgo. — Odpomoč temu leži v organizaciji zadružni (gospodarski) in politični. Danske kmete sem našel izmed vseh še najsrečnejše, to pa zato, ker imajo skrbno izdelano organizacijo. — S pomočjo svoje organizacije prejmejo za svoje produkte 72 odstotkov od

vsote, ki jo plačajo konzumentje. — V Ameriki dobijo kmetje povprečno manj kot 50 odstotkov. V deželah, katere sem obiskal, sem našel kmete in delavce, da je njih naloga držati industrialne kooperativne organizacije, ki so jih že pridobili, ustanavljati nove ter jih združevati, poleg pa se politično organizirati. Ugaja jim, da slišijo od smetov in delavcev v Združenih državah, da se tudi ti pripravljajo.

— **Brezuspešno delo.** Demokracija je večinoma povsod iztrebila volilne razrede. Francija je v strahu radi vedno večjega zniževanja rojstev, in da njih število zviša, daje materam razne koncesije in družinam z mnogimi otroki nekaj olajšav, ki jih druge niso deležne. Uvedba nove volilne kurije naj bi bila nova vlada zakoncev. Na vsakih tisoč mož v Franciji jih je 21 v armadi. — Zmanjšanje armade bi nekaj pomagalo, ampak Francija hoče več prebivalstva radi svojega militarizma. Militaristi, kapitalisti, in religije so nasprotni omejevanju porodov, ker hočejo sužnje, tretji pa hočejo nevedneže. Toda kljub temu nasprotovanju bodo velike družine posebno v mestih čez nekaj desetletij redkost. Z zmanjševanjem števila rojstev bo naraščala vrednost človeka.

— **Naravni potresi.** V Perzji, v Italiji in drugod so se pred nekaj dnevi dogodili veliki potresi. Več tisoč ljudi je bilo ubitih, na tisoče jih je brez strehe. Strah med prebivalstvom je nepopisen. Glad se oglašja kakor navadno po vsaki taki in podobni katastrofi. — Prebivalstvo kliče na pomoč bogove in jih prosi, naj jih rešijo take nesreče. Filantropi (človekoljubi) so dobili zopet prilike za dobrodelnost in učeni ljudje priliko za študiranje vzrokov praznoverja, ki je v glavnem samo eden, in ta je nevednost.

— **Ekonomski potresi.** Poleg Perzije ima tudi Nemčija potrese, samo da se prve povzročili naravni elementi, druge pa ljudje sami. Francija hoče, da pade Nemčija pred njo na kolena in se ukloni njenim diktatom. Nemci se branijo, toda sila je na strani francoske vlade. Kljub temu bo Francija izgubila lepo igro, ako ne danes, pozneje gotovo. Kar posebno zanima nekatere ljudi, je padanje nemške marke. Nedavno ste jih lahko še kupili 165.000 za dolar; danes je še slabše. Po premirju so nekateri ameriški delavci investirali svoje skromne prihranke v nemške marke. Danes nimajo ne mark ne dolarjev. Tudi francoski frank gre počasi navzdol.

V imenu Strok. kom. (P. odb. GDSJ.)
Izdajatelj: Franc Svetek.
Odgovorni urednik: Jože Berdajs.
Tiska tiskarna Makso Hrovatin.

RAZPIS TAJNISKEGA MESTA.

Osrednje društvo živilskih delavcev in sorodnih strok na slovenskem ozemlju v Ljubljani razpisuje mesto osrednjega tajnika.

Prednost imajo delavci živilske stroke, večji pisarniškega dela, ter dobri govorniki in agitatorji.

Pismene prošnje z navedbo dosedanjega opravila ter drugih spričeval je vložiti najkasneje do 1. avgusta t. l. na gorenji naslov, Šelenburgova ul. 6./II., desno. — Predsedstvo.

Čevlji domačih tovarov Peter Kozina & Ko z znamko »Peko« so najboljše in najcenejše. Zahtevajte jih povsod. Glavna zaloga na drobno in debelo: Ljubljana, Breg št. 20 in Aleksandrova cesta št. 1.

Iščemo

za takoj dva spretna

strojna falcerja

(Maschinenfalzer)

za krom-usnje proti dobremu plačilu.

Ponudbe naj se pošiljajo na tovarno usnja v Radečah pri Zidanem mostu.